

SELEKCIJSKI OBUHVAT OVACA U REPUBLICI HRVATSKOJ U 1998. GODINI

Karmen Sinković

Ovčarska proizvodnja, kao grana stočarstva, vrlo je cijenjena u svijetu zbog svojih proizvodnih mogućnosti te gospodarske vrijednosti. Nažalost, kod nas se toj grani stočarstva još uvijek ne pridaje ona pažnja koju bi, s obzirom na gospodarsku vrijednost, te na neograničene mogućnosti za držanje ovaca, njihovu prehranu i uzgoj, ona morala imati. U Hrvatskoj postoje velike površine pašnjaka, napose planinskih koji se radi strmine, udaljenosti, oskudice vode (naročito u ljetnim mjesecima) i niza drugih razloga, mogu koristiti jedino za ovčarsku proizvodnju.

Ovce se u Hrvatskoj prvenstveno uzgajaju radi mesa, nešto manje radi mlijeka, dok vuna predstavlja veliki problem. Tradicija je da se kod nas uglavnom koriste zaklani janjeći trupovi, dok konfekcionirano janjeće meso još nije osvojilo naše tržište.

Mlijeko se koristi uglavnom za proizvodnju sireva i to velikim dijelom u samim domaćinstvima, dok su organiziranost otkupa i prerada još uvijek neznatni ili ih uopće nema.

Vuna je veliki problem ovčarske proizvodnje, zbog nepostojanja organiziranog otkupa, tako da proizvođači nakon šišanja uspiju prodati vrlo male količine, a veći dio ostaje neiskorišten.

Iz svega opisanog, zaključak je da je ovčarstvo u Hrvatskoj još uvijek vrlo ekstenzivno.

Stoga je potrebno stvarati uvjete za unapređenje ovčarstva, u dijelu Hrvatske, gdje postoje mogućnosti za intenzivnim načinom uzgoja, pojačati ovčarsku proizvodnju a time i provođenje uzgojno-seleksijskih mjera, te osposobljavati mlade stočare-uzgajivače ovaca, kao što je to praksa u svijetu.

Prema podacima koji se vode u Hrvatskom stočarsko-seleksijskom centru - Pododjel za ovčarstvo, kozarstvo, peradarstvo i kuničarstvo, (Godišnje izvješće za 1998. godinu) broj ovaca pod seleksijskim obuhvatom zaključno sa 31.12.1998. godine je 12,05% od ukupne populacije, a ohrabruje podatak da taj postotak raste.

Karmen Sinković, dipl. ing. agronomije, voditelj pododjela za ovčarstvo, kozarstvo, peradarstvo i kuničarstvo, Hrvatski stočarsko seleksijski centar, Kačićeva 9/1 II, Zagreb.

Tablica 1. - PRIKAZ BROJA OVACA POD SELEKCIJSKIM OBUHVATOM U REPUBLICI HRVATSKOJ NA DAN 31. 12. 1998. GODINE

ŽUPANIJA	Ukupan broj ovaca u Republici Hrvatskoj početkom 1998. god.	Populacija ovaca pod seleksijskim obuhvatom	% ovaca pod seleksijskim obuhvatom
1. ZAGREBAČKA	2.072	306	14,77
2. KRAPINSKO-ZAGORSKA	0	116	-
3. VARAŽDINSKA	47	426	-
4. MEĐIMURSKA	0	72	-
5. KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	3.452	810	23,46
6. BJELOVARSKO-BILOGORSKA	43.072	1.077	2,50
7. SISAČKO-MOSLAVAČKA	7.071	2.048	28,96
8. VIROVITIČKO-PODRAVSKA	6.681	429	6,42
9. POŽEŠKO-SLAVONSKA	25.383	1.793	7,06
10. BRODSKO-POSAVSKA	4.478	148	3,31
11. OSJEČKO-BARANJSKA	32.304	5.931	18,36
12. VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	7.347	956	13,01
13. KARLOVAČKA	4.823	1.302	26,99
14. PRIMORSKO-GORANSKA	65.866	4.463	6,78
15. ISTARSKA	13.771	1.986	14,42
16. LIČKO-SENJSKA	17.177	5.007	29,15
17. ZADARSKA	82.886	14.330	17,29
18. ŠIBENSKO-KNINSKA	34.260	4.382	12,79
19. SPLITSKO-DALMATINSKA	72.752	5.169	7,10
20. DUBROVAČKO-NERETVANSKA	2.743	605	22,06
UKUPNO	426.285	51.356	12,05

Prema raspoloživim podacima Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske broj ukupne populacije ovaca na dan 15. siječnja 1998. godine iznosio je 426.285 grla.

Pod seleksijskim obuhvatom je 31.12.1998. godine evidentirano ukupno 51.356 grla, što je 12,05% u odnosu na ukupnu populaciju (tablica 1).

Tablica 2. - PRIKAZ BROJA OVACA I UZGAJIVAČA UPISANIH U UPISNIK PRI HSSC (1994.-1998. GODINA)

Godina	Broj ovaca pod seleksijskim obuhvatom	Broj uzgajivača upisanih u upisnik uzgajivača	Prosječna veličina stada po uzgajivaču
1994.	4.096	29	141,24
1995.	9.168	76	120,63
1996.	10.474	86	121,79
1997.	23.408	253	92,53
1998.	51.356	712	72,13

Unatoč brojnim problemima koji prate ovčarsku proizvodnju, u posljednje vrijeme raste zanimanje mladih stočara za ovom granom stočarstva, pa tako tijekom 1998. godine bilježimo značajniji broj ovaca pod seleksijskim obuhvatom (tablica 2). Na taj se način stvara temelj na kojem se može provoditi uzgojno seleksijski rad za stvaranje genetskog potencijala s većom proizvodnjom mesa i mlijeka, a s tim unapređenje cjelokupne ovčarske proizvodnje u Republici Hrvatskoj.

Zanimanje uzgajivača ovaca za provedbu uzgojno seleksijskog rada rezultat je značajnog pomaka učinjenog u ovčarstvu. Zabilježen je značajan porast kako broja uzgajivača upisanih tijekom 1998. godine u Upisnik uzgajivača uzgojno valjanih grla, tako i broja uzgojno valjanih grla upisanih u Upisnik matičnih ili u Upisnik uzgojno valjanih grla.

Glavna zadaća u ovčarstvu tijekom 1998. godine bila je povećati broj uzgojno valjanih grla ovaca pod seleksijskim obuhvatom, jer o tom broju ovisi uspjeh provedbe uzgojno-seleksijskog rada.

Tablica 3. - PREGLED VELIČINE STADA OVACA POD SELEKCIJSKIM OBUHVATOM TIJEKOM 1998. GODINE

Broj stada do 25 grla	26-50 grla	51-100 grla	Broj stada iznad 100 grla
166	222	208	116
23%	32%	29%	16%

Veličina stada jedan je od pokazatelja opravdanosti proizvodnje. Stada s manje od 50 grla nemaju financijsku opravdanost proizvodnje, jer su troškovi proizvodnje veći od prihoda. Stada s manje od 25 grla više su vezana za "hobi" proizvodnju, te se takvi uzgajivači osim ovčarstvom bave još nekom dodatnom proizvodnjom.

Veličina stada od 50 i više grla smatra se optimalnim brojem grla za rentabilnu proizvodnju, praćenje proizvodnih rezultata, prvenstveno plodnosti, mliječnosti kod mliječnih pasmina te za testiranje grla u "field" uvjetima.

Nadalje, veličina stada bitna je i za praćenje rezultata križanja pojedinih pasmina te ciljanih pretapanja pojedinih pasmina.

Iz predloženih pokazatelja proizlazi da je prosječna veličina stada 72,13 grla po upisanom uzgajivaču.

Iz ovog prikaza je vidljivo da je najveći broj uzgajivača, njih 153 s veličinom stada od 26-50 grla, što je po nekim istraživanjima idealan broj za praćenje proizvodnih rezultata, prvenstveno mliječnosti, a zatim i pripusta te plodnosti, indeksa jarenja itd. Svi ovi rezultati vrlo su važni za pojedine

pasmine, naročito kod matičnih stada, radi kvalitetnog seleksijskog rada, (križanja i ciljanih pretapanja pojedinih pasmina), a s tim i stvaranja genetskog potencijala veće proizvodnosti mlijeka i mesa (tablica 3).

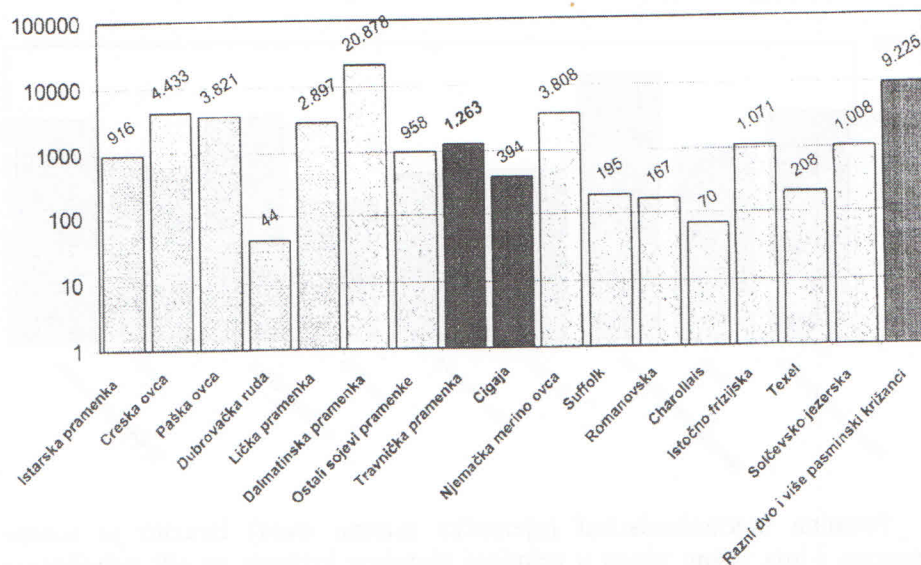
Tablica 4. - PREGLED PASMINSKOG SASTAVA OVACA POD SELEKCIJSKIM OBUHVATOM U 1998. GODINI

Pasmina	Ukupan broj grla (na dan 31.12.1998.)	Broj ovnova	Broj ovaca	Broj šilježica
Istarska pramenka	916	30	674	212
Creska ovca	4.433	242	3.651	540
Paška ovca	3.821	169	2.902	750
Dubrovačka ruda	44	3	22	19
Lička pramenka	2.897	77	2.496	324
Dalmatinska pramenka	20.878	747	14.831	5.300
Ostali sojevi pramenke	958	29	595	334
Travnička pramenka	1.263	43	960	260
Cigaja	394	6	316	72
Merinolandschaf (njemačka merino ovca)	3.808	120	2.586	1.102
Suffolk	195	7	155	33
Romanovska	167	3	107	57
Charollais	70	2	23	45
Istočno-frizijska	1.071	49	683	339
Texel	208	3	170	35
Solčevsko jezerska	1.008	30	643	355
Razni dvo i više pasminski križanci	9.225	250	5.696	3.279
Ukupno	51.356	1.810	36.510	13.036

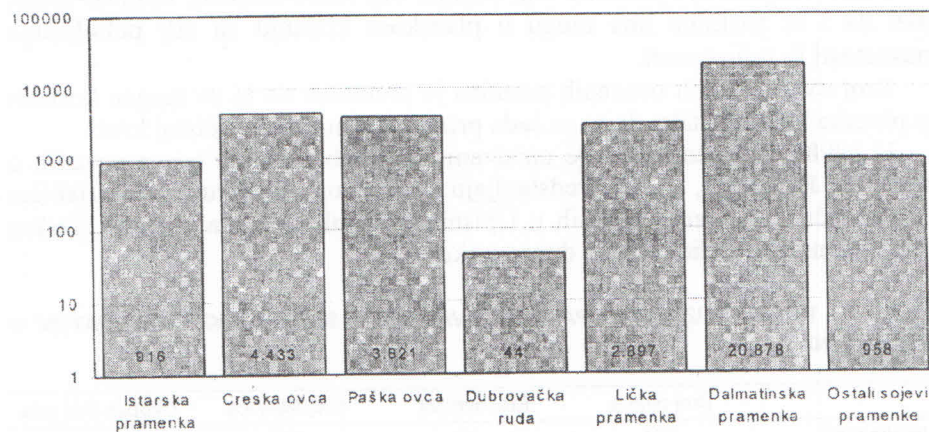
U Hrvatskoj je još uvijek uočljivo "veliko šarenilo" što se tiče pasminskog sastava, te je tako pod seleksijskim obuhvatom evidentirano ukupno sedam domaćih pasmina ovaca, te ukupno devet uvezenih pasmina ovaca, dok je prisutan i veliki broj raznih dvo i više pasminskih križanaca ovaca, što je prikazano na tablici 4.

Od ukupnog broja ovaca pod seleksijskim obuhvatom najveći udio imaju domaće pasmine. Za sve ove pasmine uzgojni je cilj meso-mlijeko ili mlijeko-meso.

Grafikon 1. - PASMINSKA STRUKTURA OVACA POD SELEKCIJSKIM OBUHVATOM

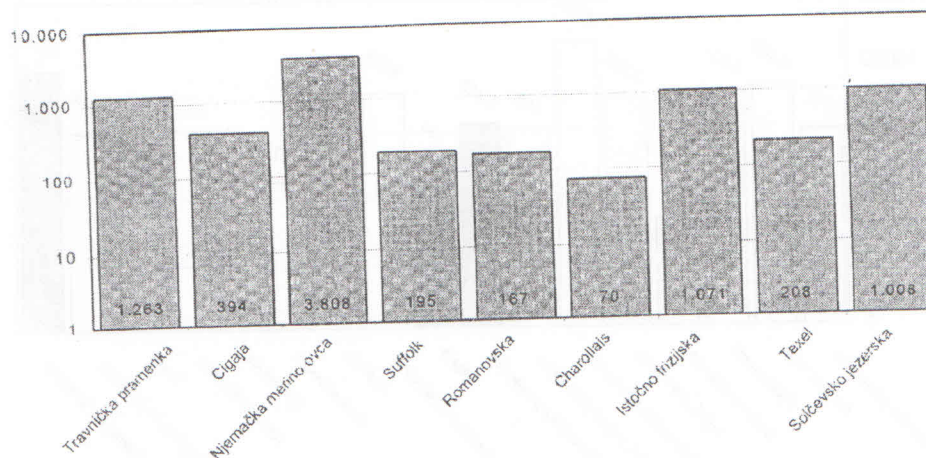

Grafikon 2. - PREGLED PASMINSKE STRUKTURE DOMAĆIH PASMINA OVACA POD SELEKCIJSKIM OBUHVATOM

Pod seleksijskim obuhvatom najveći dio pripada dalmatinskoj pramenki, koju je tijekom vremena potrebno definirati i razvrstati u pripadajuće sojeve pramenke.

Grafikon 3. - PREGLED PASMINSKE STRUKTURE UVEZENIH PASMINA OVACA POD SELEKCIJSKIM OBUHVATOM

Pasmina merinolandschaf (njemačka merino ovca) izrazito je mesna pasmina i ima važnu ulogu u primjeni planskog križanja za cilj poboljšanje mesnatosti.

Istočno-frizijska pasmina ovaca izrazito je mliječna pasmina i ima ulogu kod planskog križanja naših pasmina za poboljšanje mliječnosti.

Solčevskojezerska pasmina ima uzgojni cilj meso-mlijeko, mlijeko-meso, tako da i ta pasmina ima ulogu u planskom križanju za cilj poboljšanje mesnatosti ili mliječnosti.

Broj ovaca ostalih uvezenih pasmina je premalen da bi se mogao koristiti za planska križanja, tako da se za sada priznaje samo uzgoj u čistoj krvi.

U 1998. godini započeto je upisivanje izvornih pasmina ovaca nastalih u Republici Hrvatskoj, a koje predstavljaju nacionalnu biološku baštinu (tablica 5). Najveći broj ovaca upisanih u Upisnik izvornih pasmina pripada creskoj ovci, dok najmanji dio pripada dubrovačkoj rudi.

Tablica 5. - PREGLED IZVORNIH PASMINA OVACA POD SELEKCIJSKIM OBUHVATOM U 1998. GODINI

	Broj ovaca	Broj ovnova	Broj šilježica	Ukupan broj grla
Istarska ovca	674	30	212	916
Creska ovca	3.651	242	540	4.433
Paška ovca	2.902	169	750	3.821
Lička pramenka	2.496	77	324	2.897
Dubrovačka ruda	22	3	19	44